

Kuus kuud kõrbelinnas

Nika

2008

Esimene osa

I

Anne

Ta oli teel tundmatusse. Kõik oli Eestisse maha jäänud. Kõige kallimad – ema, isa, ta elukaaslane Rait, koer Balanchine ja õde – Tallinna lennujaama. Korraga ei olnud tal enam tööd, kuhu oli harjutud ennast vedama; juba viis aastat, igal esmaspäeva hommikul küll veidi vastumeelselt. Nende armas korter, mille nad Raidiga alles hiljuti olid Viimsisse ostnud, õhtused jalutuskäigud Balanchiniga rannas, suvised grillimised vanemate Tartu Tammelinna maja aias... Ta oli sunnitud hüvasti jätma kõigeaga, peale 26 kilo isiklike asjade. Ja mille nimel – et ihuüksi mustade keskel, kelle presidendist igasuguseid lugusid räägiti, vabatahtlikku tööd teha! Kas ei olnud Iraani piir kõigest 25 km kaugusel ta uuest elukohast ja Afganistan ainult mõnesaja?! Kas ei olnud ema kuskilt kuulnud, et seal kõrbete keskel pidi tänaval avalikult inimesi hukatama, kelle süüteod eestlasele lausa naeruväärselt väikesed tunduvad... Et mitte muretsema hakata, paanikasse sattuda, ja ehk isegi kahetsema hakata, püüdis Anne hoiduda mõtlemast sellele, mis teda ees ootas ja suunas kogu tähelepanu lennuki sees toimuvale.

Lennuk oli pea eranditult täidetud indialastega, valdavalt lastega pered. Londonis Heathrow lennujaamas Aşgabat lennu ooteruumi sisenedes oli ta algul arvanud, et on eksinud saaliga – need küll turkmeenid olla ei saa! Tal ei olnud selget pilti, millised turkmeenid täpselt välja peaks nägema, aga nii indialaste moodi ta neid küll ette ei kujutanud. Kodus, kui oli selgunud, et järgnevad kuud ühes kunagises vennasvabariigis tuleb veeta, oli ta muuhulgas ENE lahti teinud ja Turkmeenia kohta lugenud. Oli sealt leidnud siis pisikese pildi tõeliselt suure karusnahkse mütsiga mehest. Talle olid samuti meenenud kunagised kõigi viieteistkümne NSVL vabariigi rahvarõivastes nukud. Kui ta nüüd õigesti mäletas, siis turkmeeni naisel oli kaks pikka patsi ja pealage kattis pisike mütsike. Selliseid siin aga üldse ei olnud. Muidugi, oli igati reaalne, et nagu eestlasedki, ei jaluta ka turkmeenid rahvarõivastes ringi, aga paljud ooteruumis istuvad inimesed ei olnud

läänelikult riides – ei, ta ei saanud eksida, need pidid indialased olema. Lennukisse viiva ukse juures olevalt naisterahvalt järele küsides oli saadud kinnitust: jah, on küll Ašgabatti suunduv lend, aga peale tunnist vahepeatust suundub lennuk edasi Indiasse. Nüüd lennukis istudes küsis ta endalt uuesti, et miks ja kuidas on sellel lennul niipalju indialasi ja kuskil kõigest kümnekond muu rahvuse esindajat? Ja nendest kümnest ainult kolm meesterahvast nägid nii välja, nagu ta turkmeene ette kujutas. Naljakas oli ka see, et kui ühtegi hindut esimeses klassis ei olnud, siis kõik turkmeenid, ka need, kes algselt teiste reisijatega koos istusid, koondati reisi alguses esimesse klassi.

Teda oli pandud istuma ühe umbes kümneaastase india poisi ja keskealise, samuti india päritolu naisterahva vahele. Poiss tundus kurb olevat, ehk sellepärast et ta vanemad ja väikevend istusid kõik rida taga-pool. Anne pakkus poisile maiustusi, mis lennukisse kaasa said ostetud ning üritas tolle olemist veidigi mugavamaks teha, aga oli näha, et poiss ei soovinud suhelda. Paremal käel istuv naine oli kohe lennu alguses süvenenud oma raamatusse ja paistis kõigest ümbritsevast välja lülitatu-olevat. Kuidas see küll tal õnnestub, mõtles Anne. Sellist lärmi ja korralagedust, mis lennukis valitses, nägi ta esimest korda. Mitte keegi ei hoidnud ennast vaos, juteldi kõval häälel ja vähemalt kümnekond last jooksis lakkamatult kilgates vahekäigus edasi-tagasi. Ta üritas lugeda, aga ei suutnud kuidagi keskenduda. No on alles kasvatamatud mustad, mõtles ta ärritatult. Uudishimu tappis aga ärrituse, sest see oli üks esimesi kordi, kui ta nii palju hindusid korraga nägi ning jäi seega ta ümber toimuvat huviga silmitsema. Lapsena, pigem vist küll teismelisena, oli ta armastanud kinos India filme vaatamas käia ja mäletas, et ühte, mille nimi oli “Diskokuningas” või midagi seesugust, sai isegi kolm korda järjest vaadatud. Aga nii, päris elus polnud ta hindudega kokku puutunud, eriti sellise hulgaga korraga. Ta oli üllatunud, et nad nii musta nahaga on. Ja ei mingeid kombeid! Huvitav, kas neile endile selline lärm närvidel ei käi?

Vaatlusest väsinud, otsis ta tegevust, et aeg kiiremini mööduks. Kui vaadata mõnd filmi oma sülearvutist? Koheselt tundis ta aga, et see kuidagi ei sobi, et oleks liiga sentsatsiooniline ja kes teab, äkki kõik lapsed koguneks tema juurde uudistama. Selline tähelepanu oli viimane asi, mida ihata. Paremat alternatiivi leidmata otsustas ta viimaks siiski magada üritada ja endalegi üllatuseks uinus varsti.

“Kas te soovite teed või kohvi,” küsis stjuardess.

“Kohvi, palun,” vastas Anne ennast sirutada püüdes. Öö lennukis oli möödunud paremini, kui karta võis. Hoolimata sellest, et ta iga tunni tagant kergelt üles ärkas, et poosi vahetada ja hindusid kiruda, oli ta üpris korralikult magada saanud. Umbes tunni pärast pidid nad maanduma. Kohvi juues sai aga siiski muretsemine ta vaprustest võitu. Kas keegi on ikka lennujaamas vastas? Kuidas selle viisaga siis ikka on – kas tõesti sellest ühest kirjast, mis talle saadetud oli, piisab, et piir ületada?

Juba maanduski lennuk ja õhusõiduki sisemus jaotati kaheks. Kõik hindud läksid transiidi märki järgides eraldi ooteruumi, et edasi Delhiisse lennata. Anne, turkmeenid ja ülejäänud mitte-india- päritolu reisijad, kellest enamik keele järgi otsustades venelased ja kaks ameeriklast, suunati teise saali. Turkmeenidel ja venelastel läks passikontroll kiiresti, ning ka tema ees seisvad ameeriklased said kümne minutiga hakkama – kellel olid paberid varem korda aetud, kes maksis 70 dollarit viisa saamiseks. Lõpuks jõudis järg ka Anneni. Ta oli kõige viimane oma suure kotiga, mille üks sang lennukis katki oli läinud, tehes edasiliikumise väga vaevaliseks.

“Teie pass, palun,” ütles piirivalveametnik monotoonsel häälel, ilma ta poole vaatamatagi.

Anne ulatas oma passi.

“Teil ei ole viisat. Mis eesmärgil te tulete,” päris ametnik nüüd, silmitsedes teda prillide tagant uurivalt.

Anne ulatas kirja, mis talle saadetud oli ja hakkas taipama, et mingid sekeldused teda kohe kindlasti ees ootavad. Otsustas kõigepealt aga paberitel rääkida lasta, enne kui oma viletsas vene keeles asju seletama hakata.

“Oodake palun,” ütles piirivalvur ja läks oma putkast kuhugi teise ruumi. Temast paari meetri kaugusele oli kogunenud kümnekond sõdurivormis noormeest. Tegemist oli vist vahetusega, sest uued sõdurid teretasid kohalolijaid Anne jaoks uudsel viisil käteldes: selle asemel, et üks käsi ulatada, võttis saabunu teise käe oma kahe peopesa vahele. Noormehed piidlesid teda silmanurgast, aga ei lähenenud. Ta tundis ennast väga ebamugavalt, sest oli jäänud ihuüksi suurde terminali kõigi nende vormis meestega, kes teda pealaest jalatallani uurisid. See ainult suurendas ta kehva enesetunnet, sest ta oli veendunud, et näeb jube välja oma padjaka ja eilse meigiga.

“Tere! Ah teie olete Eestist! Mis linnast,” küsis üks mees, kes ta dokumente hoidva piirivalvuriga oli lähenenud, sõbralikult naeratades.

“Tartust, aga nüüd elan Tallinnas,” vastas Anne samuti naeratades ja kergendust tundes, kuna selline sõbralik ja huvitundev pöördumine andis lootust.

“Mina olin Eestis sõjaväes, Rakveres,” vastas piirivalvur, kes paistis teiste ülemus olevat. Hea märk, mõtles Anne.

“Aa, Rakveres,” ütles ta äratundmisega. “Kuidas teile meeldis?”

“Väga meeldis, ilus loodus ja toredad inimesed. Mis asjus te Turkmeeeniasse tulete?” Anne purssis häbi tundes oma kehvas vene keeles, miks ja kuhu ta oli tulnud ning lisan, et autojuht peaks teda juba väljas ootama. Erariides piirivalvur, kes temaga nii meeldivalt rääkinud oli, saatis ühe sõduri autojuhti otsima ja püüdis Annega Eestist vestlust arendada. Neiul oli aga vastamisega palju raskusi – sõnad vene keeles lihtsalt ei tulnud meelde, nii et sõbralik piirivalvur peatselt alla andis. Nad ootasid seega peamiselt vaikides, teineteisele naeratades ja ainult vahest lausused paar sõna. Sõdur tuli varsti tagasi ja teatas, et ei olnud kedagi leidnud. Kuigi Annest käis korra ärevusejudin läbi, püüdis ta rahulikuks jääda ja endale sisendada, et küllap tal keegi ikka vastas on. Rakveres teeninud piirivalvur saatis sõduri uuesti otsima, rõhutades, et sõdur otsiks valget džiiipi. Viie minuti pärast sõdur lähenes, hoides käes mingeid pabereid. Anne ohkas kergendatult. Erariides piirivalvur kadus paberitega ühe ukse taha ja ta jäi kümne sõduri ette ihuüks. Üritas teha nägu, et on oma mõtetes ja vältis silmsidet. Varsti lähenes esialgne piirivalvur ja saatis Anne ühe teise luugi juurde, mille taha üks sõduritega vestelnud immigratsiooniametnik kadus.

Praktikakohalt oli hoiatatud, et valmis tuleb olla umbes 60 dollari loovutamiseks piiril, aga üllatusena pääses ta ainult üheteistkümnega. Samuti ei palutud kotte avada. Kokkuvõttes leidis Anne, et vastuvõtt oli palju inimlikum, kui ta arvanud oli pärast igasugu huvitavaid kõlakaid selle nii salapärase endise nõukogude liidu vabariigi kohta.

“Anne? Tere tulemast Aşgabatti!”

“Täna.”

“Kuidas reis oli?”

“Normaalne.”

Autojuht Igor oli kõhnavõitu, väga viisakas venelane, kellest tal algusest peale väga hea mulje jäi. Üldiselt ta ei arvanud kuigi palju venelastest, eriti nendest, kes Eestis elasid. Leidis, et nad on laisad ja

otsivad võimalust, kuidas teiste arvel kerge vaevaga hakkama saada. Lisaks elasid nad juba nii kaua Eestis, aga polnud ikkagi suutnud eesti keelt ära õppida. Laialt tuntud oli ju ka fakt, et enamus Eestis sooritatud kuritegevusest on venelaste arvel. Rääkimata muidugi kõigest sellest, mis nad pärast Teist Maailmasõda Eestis korda saatsid – tapmised, küüditamised ja poole sajandi pikkune okupatsioon! Ta vanavanemad olid omal nahal tunda saanud küüditamist ja rääkisid tänaseni sellest uskumatuid lugusid. Aga ega ta isiklikult eriti lähedalt venelastega kokku polnud puutunud, sest temaga koos koolis ja ülikoolis venelasi ei olnud. Seega polnud tal kunagi ühtegi venelasest sõpra olnud. Ühe kursaõe ema oli küll venelane, aga tütar oli kogu aeg eesti koolis käinud ja ega kui tüdruk talle seda ise ei oleks öelnud, poleks Anne arvatagi osanud, et tal vene verd on. Nii puhtalt, ilma igasugu aktsendita rääkis ta eesti keelt ja kuna ta sõpradeks olid pea eranditult ka eestlased, oli ta ise ka täpselt nagu puhas eestlane.

Nad sõitsid Igoriga läbi Aşgabat ja unise peaga märkas Anne ainult, et teeääred on palistatud lillepeenardega ja kõrbelinna kohta oli kõik nii roheline! Üritas seda ka autojuhile öelda, aga nendegi dialoog jäi sama kohmetuks ja algeliseks kui piirivalvuriga ning varsti valitses jälle vaikus. Anne lubas endale, et hakkab kohe homselt vene keelt õppima.

Igor sõidutas ta hotelli, milleks osutus hiigelsuur paleetüüpi ehitus. Ta teadis ette, et tegemist on hea hotelliga, aga ikkagi – nii suur ja luksuslik! Üleüldse, ehitiste suurus ja inimeste vähesus avaldasid muljet. Eestis on ka vähe inimesi, aga selliseid ilmatusuuri ehitisi pole. Ja kui ka on, siis külastab neid palju rohkem inimesi. Jäi mulje, et Aşgabatis on need suured ehitised ainult vähestele.

Oma hotellituppa jõudnud, viskas ta end voodile selili. Ta oli Aşgabatis! Mis saab aga edasi? Kuidas on turvalisusega – mida võib julgesti teha ja millest peab kindlasti hoiduma? Kes on ta töökaaslased? Mis töö teda täpselt ees ootab? Kuidas tal õnnestub endale korter leida? Kuigi hotell ei olnud kallis, arvestades kõike luksust, mis seal oli, oli see piisavalt kalline praktikandile, keda ootab ees kuus kuud tasustamata tööd. Kirjavahetus ta praktikakohaga oli keskendunud peamiselt administratiivsetele asjadele ja seega tundus Annele kõik pea ees tundmatus kohas vette hüppamisena. Tal oli tahtmine vanematele ja Raidile helistada, aga kell Eestis ei olnud veel neli hommikulgi. Ei tea, kuidas Rait üksi ikka Balanchiniga hakkama saab... Ta polnud siiani veendunud, et koera Raidile jätmise kõige targem tegu oli. Oleks

pidanud Balanchine ehk vanemate juurde viima. Ülierutunud, sundis Anne ennast paar tundi magama, et pärastlõunal kontorisse minnes vormis olla. Ainult paar tundi lahutasid teda veel ta uuest elust: uuest tööst, kodust, uutest sõpradest ja muredest ning rõõmudest.

Stephanie

Üritasin ennast tööle sundida, aga kuidagi ei suutnud. Pea lõhkus, sest eile sai õlle joomisega liialdatud ja tahtsin ma või ei, mõtted kippusid vägisi eelneva õhtu sündmuste juurde. Tundsin ennast rohkem kui rābalasti – nii füüsiline kui ka moraalne pohmakas olid mu totaalselt vallutanud. Pisikesed kuradikesed tagusid mu peas trumme nagu jõudsid, ja üks tänitav mõlapidamatusega ahvipärdik kraaksatas nagu vana vares mu kõrva ääres: “Ma ju ütlesin sulle! Miks sa mind ei kuulanud! Vot paras sulle nüüd!”

Nagu tihti õhtuti, olin läinud ka eile kohalikku pubisse, kuhu enamus rahvusvahelist seltskonda koguneb. Kuna oli neljapäev ja elav muusika, oli kõrtsilisi eriti palju, sest Murad ning tema bänd oskasid publikut võluda ja inimesed tulid nagu mesilased meepoti ligi. Ja ega valikut Aşgabatis just eriti ei olnud – viis restorani, kus normaalselt süüa võis, kartmata, et öö tualetis tuleb veeta, ja kolm ööklubi. Neist üks asus äärelinnas ja sinna võõramaalastel minna ei soovitatud; ma polnud küll aru saanud, miks täpselt. Kaks teist olid päris kobedad, eriti Florida, aga seal ei olnud enne südaööd midagi teha. Kõrtse oli, aga sellise elava muusikaga, millest ka mul õnnestus midagi aru saada, rohkem ma küll Aşgabatis kohanud polnud. Ja kui sa ikka kohalikku keelt ei räägi, lähed ju sinna, kus sinusugused juba ees. Teretasin oma tuttavaid, kes moodustasid pool väikese ruumi seltskonnast ja istusin Margareti ning Jimmy juurde. Margaret, suur tugev poisipeaga tots, täpselt selline nagu ma alati olin sakslannasid ette kujutanud, töötas Saksa saatkonnas. Sarnaselt mulle, oli see ka tema esimene lähetus. Mina olin alustanud töötamist siinses Prantsuse saatkonnas pea aasta tagasi, peamiselt tänu esivanemate meeletule survele ja kinnisideele, et nende ainukesest võsukesest peab ka diplomaat saama! Jumal tänatud, lõpuks, pärast paljusid tülisid ja pisaraid, olin jõudnud vanematega kokkuleppele, et töötan ühe lähetuse kuskil saatkonnas ja kui see mulle ikka tõesti ei meeldi, siis pärast seda võin teha, mis ma iganes tahan. Kindel oli, et

see aasta ei olnud kuidagi kõigutanud minu otsust kohe tagasi Pariisi jõudes kuskil kriisiabi andvas assotsiatsioonis, nagu “Piirideta arstid” või midagi sarnast, tööle hakata. Mu kutsumus oli aastate jooksul järkjärgult kaju võtnud. Seemne oli pannud üks noormees, kes mulle kunagi väga oluline oli olnud ja kes oma puhkused endistes kriisipiirkondades lapsi aidates veetis. See, kuidas ta sellest rääkis ei jätnud külmaks kedagi ja nii läksingi ma temaga ühel suvel endisesse Jugoslaaviasse kaasa. Need mõned nädalad muutsid mu elu – tundsin ennast esimest korda tõeliselt vajalikuna; õppisin elu kohta neilt paljasjalgetelt ja täidega lastelt rohkem kui üksi kool mulle eales õpetanud oli. Ülikooliajal hakkasin lävima noortega, kes agaralt *Amnesty Internationalis* kaasa löid ja liitusin isegi. Lisaks sellele olin aastaid ühes kodutute varjupaigas vabatahtlik – jagasin neile hommikuti hambaharju ning žilette ja kohvi, et nende külmad kondid jälle ellu ärkaks. Teadsin väga hästi, kes või mis minust saama peab ja mitte keegi ei saanud mind mu meelt muutma panna!

Margaretiga olime sõbrunenud paar päeva pärast minu saabumist ja tema kui “vana olija” oli mu kohe oma tiiva alla võtnud ning seltskonnaellu kiskunud. Saime normaalselt läbi – Margareti tasakaalukus, ülilm optimism ning ärakuulamisvõime olid mitmel korral suutnud mulle eluvaimu sisse puhuda, kui mul kassiahastus millegipärast peale tuli. Olin muidu alati rõõmsameelne, avatud igasugusele uuele, täis energiat, aga tõsi ta oli, et vahel pärast viina viskamist oli küll tahtmine kõik kus seda ja teist saata, alustades iseendast. Vahel võis selline deprekas ka lihtsalt lambist sisse lüüa. Ja vot sellistel puhkudel, kui üks põdemisest isu täis oli, mõjus Margaret nagu õigel ajal kohale jõudnud kiirabi südamehaigele. Kuigi ma tavaliselt Margaretile oma seiklusi ja mõtteid-tundeid ei avaldanud, teadis ta alati, kuidas tuld kustutada või muidu mu meeoleu üles putitada. Täpselt arvestades depressiooni liiki, mis mind tabanud oli. Mõnede inimestega on juba nii – saad nendega ülihästi läbi ja nad aitavad sind väga, aga teatud asju nad lihtsalt kuidagi ei mõista. Selline oli ka Margaret.

Teda paistis minu küljes hoidvat – nagu kärbest kärbsepaberil –tõsi-asi, et olles kirklik frankofiil ning lummatud Pariisist, oli ta väga rahul, et oli leidnud kellegi, kes temaga vahel prantsuse keeles rääkida viitsis. Mitte et see mulle just väga meeldinud oleks – ta oli prantsuse keelt koolis õppinud ja aasta isegi Erasmuse programmi kaudu Pariisis veet-